

Centrum för Territoriell UtvecklingsPlanering

Blekinge Tekniska Högskola

Årsrapport 2003

Centrum för Territoriell UtvecklingsPlanering är ett nationellt kompetenscentrum. CTUPs ambition är att bidra till en samhällsplanering som förmår integrera samhällsvetenskapliga, humanekologiska och tekniska perspektiv. Förståelse av sociala förändringsprocesser, insikter om samspelet mellan människa och miljö samt kunskaper om resurshushållning är tre viktiga ben för en övergripande samhällsplanering.

CTUP:s primära uppgift är att utföra forskningsuppdrag och fortbildning för externa uppdragsgivare. Uppdragen utförs i första hand av forskare knutna till Institutionen för fysisk planering och Institutionen för ekonomi och management. I den mån relevant kompetens saknas inom Blekinge Tekniska Högskola engageras forskare och lärare från andra universitet och högskolor.

Intressenter

CTUP är en självständig enhet inom högskolan och leds av en styrelse bestående av företrädare för centrals intressenter. Under 2003 utgjordes intressenterna av Boverket, Lantmäteriet, Länsstyrelsen i Blekinge, Naturvårdsverket, NUTEK, Riksantikvarieämbetet och VINNOVA.

Styrelse

- Adj. professor Gösta Blücher, Blekinge Tekniska Högskola (Ordförande)
- Generaldirektör Ines Uusmann och divisionschef Ulf Troedson, Boverket
- Generaldirektör Joakim Ollén och produktchef Lennart Sjögren, Lantmäteriverket
- Generaldirektör Lars Erik Liljelund och enhetschef Marie Larsson, Naturvårdsverket
- Generaldirektör Per Eriksson, VINNOVA
- Avdelningschef Kurt Ekelund och analytiker Sverker Lindblad, NUTEK
- Avdelningschef Sven Göthe, Riksantikvarieämbetet
- Landshövding Ingegerd Wärnersson och Per-Axel Andreasson, Länsstyrelsen i Blekinge
- Professor Eva Öresjö och professor Lars Emmelin, Institutionen för fysisk planering, BTH

- Universitetsadjunkt Anders Nilsson, Institutionen för ekonomi och management, BTH

Forskning

CTUP har under året varit genomfört och varit ansvariga för sex projekt.

Högskolors roll i regionala innovationssystem

På uppdrag av Nodisk Industrifond har CTUP ansvaret för ett nordiskt projekt om högskolors roll i regionala innovationssystem. Utgångspunkten för projektet är de förhoppningar som knyts till att högskolor skall bidra till regioners utveckling. Det finns en stark föreställning om att högskolorna är viktiga motorer för ekonomisk tillväxt i det framväxande kunskapssamhället. Stanford och Silicon Valley är standard-exemplet som används för att stödja denna föreställning. Ofta glömmar man att det finns långt fler exempel på regioner där högskolor inte på något påtagligt sätt främjat tillväxten. Den kritiska frågan är därför: Vad krävs för att en högskola skall spela rollen av tillväxtmotor?

För att penetrera denna frågeställning genomförs en komparativ analys som omfattar nio högskoleregioner i fem nordiska länder. Fokus riktas mot mindre och medelstora regioner vilka rymmer olika typer av högskolor och universitet. De utvalda regionerna är Joensuu- och Uleåborgregionerna i Finland, Luleå- och Karlskrona/Ronnebyregionerna i Sverige. Tromsøregionen och Vestfold i Norge. Aalborg- och Aarhusregionerna i Danmark samt Akureyri i Island. Den empiriska analysen av respektive region utförs av forskare vid en högskola i respektive region.

Projektet har avslutats under året och det föreligger en slutrapport i pdf-format. Arbetet med att finna ett utländskt förlag som är intresserat av att publicera rapporten i bokformat pågår.

Alternativ i strategisk miljöbedömning

Strategisk miljökonsekvensbedömning (SMB) är ett viktigt redskap för hållbar utveckling. Ett EU-direktiv som ställer krav på miljöbedömning av planer och program har nyligen antagits. Hur alternativa lösningar och förslag utformas och hanteras är en central och svår fråga. Det saknar en entydig definition av vad som menas med "alternativ" i samband med miljökonsekvensbedömningar. Dessutom finns det påtagliga praktiska och teoretiska problem i utformningen av alternativ. Slutligen finns det ett påtagligt motstånd mot metoder som systematiskt arbetar med alternativa utvecklingar. Därför behövs det forskningsinsatser för att bringa klarhet hur alternativ utformas och används i beslutsprocesser.

Detta projekt undersöker hur alternativ hanterats och miljöfrågornas roll i beslutsprocesserna runt Øresundsbron med jämförande utblickar till andra stora infrastrukturprojekt. Øresundsbron är ett lämpligt objekt för att kritiskt studera begrepp och metoder centrala för hållbar utveckling. Projektet ingår i uppbyggnaden av en långsiktig forskning om miljökonsekvensbedömning vid BTH. Formas har beviljat medel för detta projekt som doktorandprojekt.

Strategiska verktyg för bedömning av miljö inom ramen för hållbar utveckling

CTUP har koordinerat en intresseanmälan från ett forskarkonsortium till Naturvårdsverket avseende att genomföra ovannämnda forskningsprogram, som verkets forskningsnämnd utlyst. I konsortiet ingår forskare och forskargrupper vid FOI, Stockholm Environment Institute, MKB-centrum SLU, Linköpings universitet, KTH, Lunds universitet och Internationella Handelshögskolan i Jönköping. Naturvårdsverket beslöt i december att tilldela konsortiet planeringsmedel för att utforma en programansökan. Ansökan skall lämnas in 2003-04-01.

Miljöregler som hinder

Kunskapssamhällets geografi

Doktorander

Tre doktorander har under året varit knutna till CTUP.

Johan Cronehed, som har sin arbetsplats vid Institutionen för fysisk planering, undersöker hur Blekinges omvandling från industrisamhälle till informationssamhälle påverkar invånarnas föreställningsvärld och levnadsförhållanden. Studien riktar uppmärksamheten mot vad som händer i personers yrkesverksamhet till följd av informationsteknologins utveckling. Datainsamlingen sker genom djupintervjuer och deltagande observation. Utkast till delar av avhandlingen har diskuterats på seminarium. Ett avhandlingsmanus skall vara klart vid årskiftet 2003/2004.

Eric Markus är anställd som doktorand på projektet alternativ i strategisk miljöbedömning. Forskningens fokus har under det gångna året varit på en analys av de explicita och implicita kriterier som används för miljökonsekvensbedömning (MKB) samt hur dessa relaterar till strategisk miljöbedömning (SMB). I samband med Nordic Environmental Assessment Conference i Reykjavik presenterades ett konferenspaper på detta tema, med Öresundsbron som empiriskt case.

Vidare har forskningen om Öresundsbrons beslutshistorik fortskridit, liksom en fördjupning i teori och litteratur kring de mer teoretiska aspekterna kring strategiska miljöbedömningar och strategiska beslut. Som ett led i detta deltog Eric Markus i en internationell doktorandkurs på temat SMB som anordnades av Roskilde Universitetscenter i september.

Arbetet med att färdigställa ett bredare working paper om MKB, SMB och Öresundsbron har påbörjats under hösten 2003 och kommer att slutföras under våren 2004.

Kristina Nilsson har under 2003 avslutat sitt avhandlingsarbete och disputerade i november vid KTH. Doktorsavhandlingen behandlar hur politiska beslut på europeisk, nationell och lokal nivå påverkar den kommunala planeringsprocesserna. Av-

handlingens två huvudfrågor är Hur hanteras politiska mål och visioner om hållbar utveckling när de ska omsättas i fysisk planering på kommunal nivå? Hur kan det växande antalet kunniga aktörer och intressenter med skilda värderingar hanteras i den kommunala planeringen?

Det empiriska underlaget för diskussionen utgörs av två fallstudier. Den ena omfattar en undersökning av ett antal planerare i kommuner av olika karaktär. Den andra fallstudien är en djupare analys av planeringsorganisationen i en medelstor svensk kommun.

Fallstudierna belyser hur olika, ofta konkurrerande samhällliga, diskurser påverkar mål och visioner på kommunal nivå. Studien ger också insikter i hur en kommunal planeringsorganisation hanterar de problem som uppstår när mål och visioner skall omsättas i praktisk planering. Dessa problem har ofta karaktären av dilemmas, där planerarna tvingas göra värdebaserade val.

Uppdragsutbildningar

CTUP har, tillsammans med Institutionen för infrastruktur vid KTH, varit ansvarig för SABO:s årliga sommaruniversitet under fyra år. Fjolårets sommaruniversitet genomfördes under tre dagar i augusti med omkring 30 deltagare företrädesvis från allmännyttiga bostadsföretag. Temat för årets kurs var segregation och integration på den svenska bostadsmarknaden.

Samarbetet med SABO avslutades med fjolårets sommaruniversitet. I stället planerar CTUP och Institutionen för infrastruktur vid KTH att i egen regi genomföra ett bostadsuniversitet i augusti 2003. Detta nya sommaruniversitet genomförs i samarbete med Boverket, Drott, HSB och Malmö Kommunala Bostadsbolag.

Tillsammans med Växjö universitet har CTUP genomfört en 10-poängskurs kurs i "Regional och lokal utveckling och tillväxt". Uppdragsgivare är Region Blekinge och Kommunförbundet Kronoberg. Kursen vände sig till kvalificerade handläggare/projektledare/-chefer inom lokal näringslivspolitik och regionalt utvecklingsarbete. Kursen hade 23 deltagare och avslutades i september.

Övriga verksamheter

CTUP har fungerat som sekretariat för arbetet med att utforma en ansökan om medel för att utveckla ett regionalt innovationssystem i östra Blekinge. Bakgrunden är att VINNOVA hösten 2001 utlyste en tävling, där 4-8 regioner skulle belönas med upp till 1000 miljoner kronor under 10 år. Belöningen skulle utgå till de regioner som presenterade de bästa förslagen till hur man avsåg att skapa ett regionalt innovationssystem med stor tillväxtpotential. I en första omgång skulle en kortfattad intresseanmälan inlämnas. De 25 bästa av dessa erhöll 0,5 miljoner kronor för att utforma en fullständig ansökan.

BTH, Ericsson, QIP Technology, Vodafone samt Karlskrona, Ronneby och Karlshamns kommun utarbetade en ansökan. Ambitionen är att skapa ett internationellt

konkurrenskraftigt regionalt innovationssystem inom trådlösa förbindelser, dvs mobil kommunikation av olika slag. Denna ansökan blev utvald och BTH fick ett planeringsanslag för att utforma en fullständig ansökan. Den fullständiga ansökan inlämnades till VINNOVA i januari och beslut om vilka 4-8 regioner som väljes kommer i april/maj. I ansökan finns medel avsatta för att studera hur regionala innovationssystem bygges. Beviljas ansökan kommer det sålunda också att styrka forskningen om regionala innovationssystem vid CTUP.

Miljöredovisning.

BTH utarbetar för närvarande i enlighet med ett Regeringsuppdrag system för miljöledning. CTUP har biträtt BTHs ledning i detta arbete. CTUP har lämnat begärda uppgifter för 2002 till BTHs samlade redovisning. Någon separat miljöredovisning görs därför inte för CTUP.

Ekonomisk redovisning (1 000-tals kronor)

Intäkter	BTH	1 208
	Intressenter	500
	Uppdragsforskning	437
	Uppdragsutbildning	308

	Summa	2 453
Kostnader	Personalkostnader	1 474
	Extern personal	659
	Driftskostnader	172
	Högskoleavgift	148

	Summa	2 453

Publikationer

Blücher, Gösta, Daniel Niklasson, Jan-Evert Nilsson och Anders Törnqvist *Fysisk planering i det digitala samhället*. Vinnovareport VR2003:1/Teldokrapport 148, Stockholm

Emmelin, Lars och Ingmarie Söderblom *Spelet om 3G – en förstudie av "mastfrågan"*
BTH Research Report 2002:7.

Nilsson Jan-Evert *Entreprenörskapets dynamik och regionala förankring – generella drag*
P. Aronsson & B. Johannisson (red.) **Entreprenörskapets dynamik och regionala förankring**. Växjö University Press, Acta Wexionensia Nr. 18/2002

Nilsson Jan-Evert *Dynamic Centres in the Nordic States*. I **New Northern Knowledge. Structural Change in Europe 2**. Hagbarth Publications, Bollschweil 2002.

Nilsson, Jan-Evert och Åke Uhlin **Regionala innovationssystem. Teori och politik**. Blekinge Tekniska Högskola

Nilsson Jan-Evert *Regionala innovationssystem – politik och praktik*. Bidrag till konferens om **Vad skapar nationell och regional tillväxt?** arrangerad av Institutet för tillväxt-politiska studier och VINNOVA, Piteå april 2002.

Nilsson Jan-Evert *The role of Universities in Regional Innoovations Systems – The Case of Karlskrona/Ronneby*. Bidrag till **The 4th Triple Helix Conference**, Köpenhamn november 2002.

Nilsson, Kristina *Visions of sustainable Development and Urban regeneration– A Complex Context for Planners* Paper presenterat vid **AESOP kongress in Volos**, Grekland, juli 2002.